

Hazai dohányültetvények szádor fertőzöttségének felmérése, 2014-2020

A hazai dohányültetvényekben évről évre jelentős károkat okoznak az obligát parazita szádor fajok (dohányfojtó szádor, *Orobanche ramosa* L., napraforgó szádor, *Orobanche cumana* Wallr.).

A szádor elleni védekezés, annak speciális életformája miatt, dohányban jelenleg nem megoldott. Magja évtizedekig elfekszik a talajban, így a terület néhány évre dohánytermelésből való kivonása nem oldja meg a problémát. Hatékony vegyszeres védekezés nem áll rendelkezésre, így egyetlen lehetőség az adott területről a dohánytermesztés más területre történő áthelyezése. Tekintve, hogy a termelők dohánytermesztésre alkalmas területei korlátozottak, illetve azok elhelyezkedése, infrastruktúrája, öntözésre való berendezettsége még nehezebbé teszi új területek termesztésbe vonását.

A szádor elleni védekezés más országokban is nagyon súlyos problémát jelent és jelen ismereteink szerint a védekezésre átfogó megoldás nincs.

A hazai termeltető vállalatok kutatóintézetekkel összefogva évtizedek óta keresik a probléma megoldási lehetőségét.

Annak érdekében, hogy a hazai dohánytermő területek fertőzöttségéről pontos kép álljon rendelkezésre, 2014-ben a hazai termeltető vállalatok – Dofer Dohányfermentáló Zrt., ULT Magyarország Kft. – közös 3 éves felmérési programot indítottak az Agroport-D Kft. részvételével. A probléma jelentősége miatt a felmérés ezt követően, így 2020-ban is folytatódott.

A program célja a beültetett területek szádor fertőzöttségének felmérése, mely minden évben július 15-30. között történik. A területek 3 kategóriába kerülnek besorolásra:

- *0-5% közötti fertőzöttség:* A szádor nincs jelen, vagy elvétve található a területen.
- *5-20% közötti fertőzöttség:* A szádor szórványosan megjelent a tábla területén. A kialakult fertőzöttség mellett megfelelő agrotechnika alkalmazása esetén még lehet eredményesen dohányt termelni.
- *20% fölötti fertőzöttség:* A területen a kialakult szádorfertőzöttség mellett eredményesen már nem lehet dohányt termelni, területcserét kell alkalmazni.

A felvételezés táblánként történt, a virginia és burley területek eredményeit külön kezelve.

A virginia esetében, 2014-ben az alacsony fertőzöttségű területek részaránya az össz virginia területből 87,9 % volt, mely 2020-ra 69,4 %-ra csökkent (*1. ábra*). A közepesen fertőzött területek (5-20 %) aránya ezzel párhuzamosan 8,5 %-ról 24,5 %-ra, a legfertőzöttebb területeké (20 %<) 3,5 %-ról, 6,1 %-ra nőtt. Ezek a kiinduló és a felvételezés utolsó évének eredményei. A két érték között kilengések előfordultak, de a tendencia, a szádorral kevésbé fertőzött területek arányának közel lineáris csökkenése, illetve a közepesen fertőzött területek arányának közel lineáris növekedése jól látható. Az erősen fertőzött területek aránya nagyobb ingadozást mutat évenként, melyben nagyobb részt az adott év időjárása, illetve a termelők azon igyekezete követhető nyomon, hogy ezeket a területeket, ha lehetséges kihagyják a dohánytermesztésből.

A burley esetében (*2. ábra*) a virginiaéhoz hasonló változás figyelhető meg a felvételezés hét éve alatt. A kevésbé fertőzött területek aránya csökkent 94,1 %-ról, 75,4 %-ra, a közepesen fertőzött területek aránya 3,6 %-ról, 23,6 %-ra emelkedett. Az erősen fertőzött területeken növekvő tendencia nem rajzolódott ki.

A virginia, burley területekhez képest, magasabb fertőzöttsége a területek korlátozottabb cserélhetőségére vezethető vissza.

Fontos hangsúlyozni, hogy a közölt adatok az országos fertőzöttségi helyzetet mutatják, ami jelentősen eltérhet a termeltető vállalatok, termelői körzetek, termelők szintjén.

A szádor okozta probléma megoldása érdekében az elmúlt években több kísérlet is beállításra került, ez idáig kisebb eredményekkel.

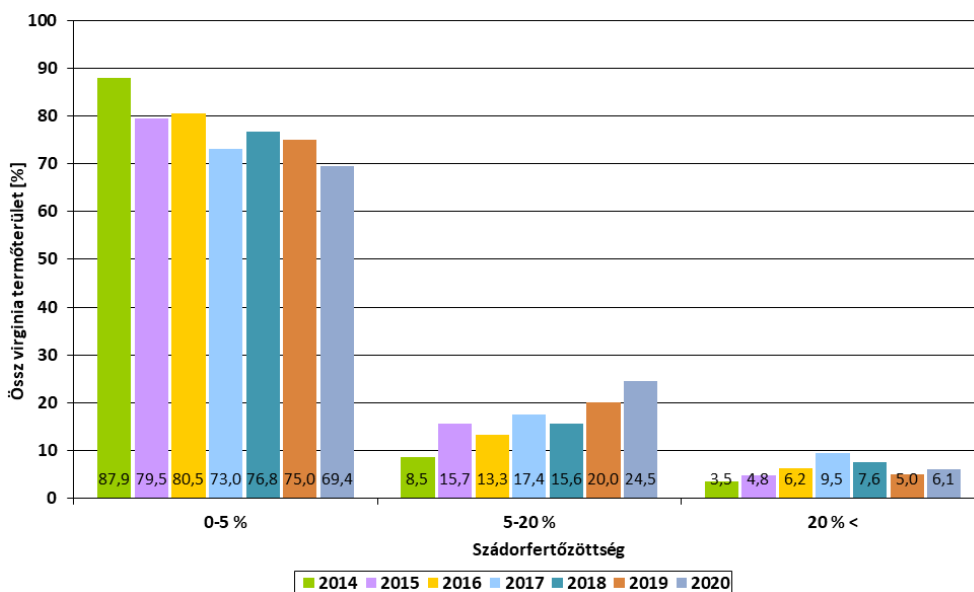
Ígéretesnek és hatékonyak bizonyult a klórszulfuron herbicid hatóanyagra rezisztens dohányfajták használata a szádor elleni védekezés céljára. A klórszulfuron hatóanyag már nem elérhető a piacon.

Korábbi kísérleti eredmények alapján indítottunk programot különböző hatóanyagú gyomirtószeres dohányra és a szádorra gyakorolt hatásának vizsgálatára. A készítményeket laborban és szántóföldön vizsgáltuk. Több hatóanyagnál megállapítottuk, hogy az alkalmazott dózisban a dohány jól tolerálja őket.

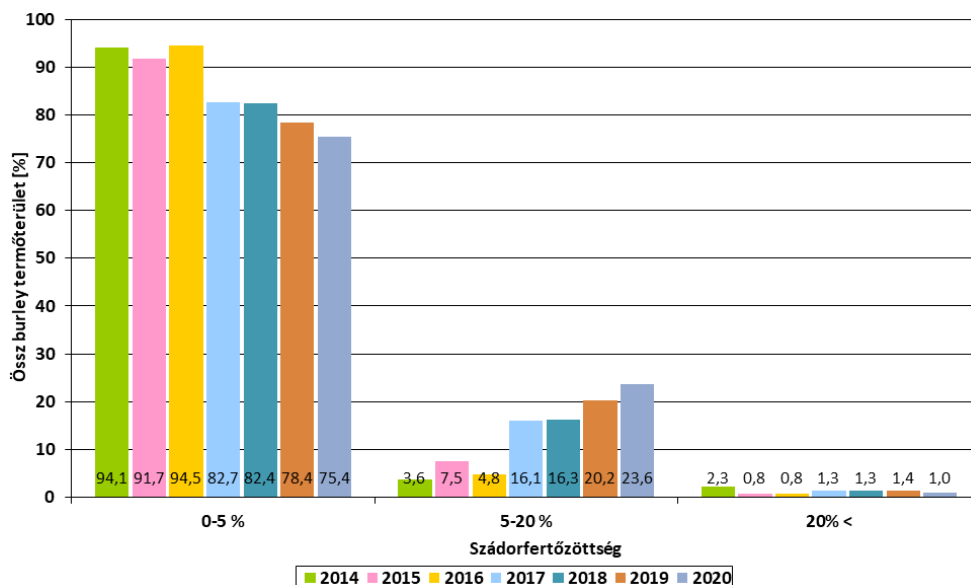
A 2018-as év tapasztalatai alapján tovább folytattuk a felmérést és a szántóföldi kísérleteket 2019-ben. 2020-ban a tenyészidő első felének hűvösebb és csapadékosabb időjárása miatt a korábbi évekhez képest jóval később jelent meg a szádor. A 2020-as évre tervezett kísérlet beállítása emiatt nem volt lehetséges, így az 2021-re tolódott.

Az elmúlt év eredményei alapján szádor toleráns fajták termesztése is elkezdődött.

1. ábra Hazai virginia dohánytermő területek szádorfertőzöttsége, 2014-2020

2. ábra Hazai burley dohánytermő területek szádorfertőzöttsége, 2014-2020

Fekete Tibor, ULT Magyarország Kft.
 Orosz Tibor, Dofer Dohányfermentáló Zrt.
 Varga Lajos, koordinátor, Agroport-D Kft.